

آسیب شناسی عکاسی از آیین های محرم در گفت وگو با امین خسروشاهی، عکاس خبری و مستند اجتماعی

در ضعف عکاسی محرم، انگشت اتهام سمت مدیران رسانه هاست

مجید خاکپور

گفت وگو روز

آیین ها، مراسم یا مناسک چه مربوط به سوگ باشند، چه شادی، چه در پی برآوردن خواست یا نیازی چه برای پاسداشت یاد شخص یاواقعۀ ای.کنش هایی هستند جمعی و ریشه دار که هیچ فرهنگ و جامعه ای عاری از آن نیست، حتی در مدرن ترین و پیشرفته ترین جوامع نیز مناسکی زنده و در جریان است. آیین ها ایدی نیستند، می میرند و زاده می شوند. مثلا برخی جامعه شناسان بر این باورند که مراسمی مانند جام جهانی یا المپیک هم یک مناسک نوست که هر چهار سال یک بار برگزار می شود یا این تفاوت که نسبت به مناسک و آیین های سنتی، محدود

● عکاسی از مراسم و مناسک عزاداری در محرم و به خصوص در روزهای تاسوعا و عاشورا و اربعین، شاید بشود گفت تبدیل به یک سنت شده است؛ یک روال عادی عکاسانه که اگر نه همه، بلکه بیشتر عکاسان از قبل می دانند کی و کجا و از چه چیزی می خواهند عکس بگیرند. به نظر شما این تکرار و عادی شدن چه آسیب هایی می تواند داشته باشد؛ هم برای عکاس و عکاسی و هم برای مخاطب؟

عکاسی به نظر من دو وجه دارد؛ یکی خود سوژه است و یکی نگاهی که عکاس به سوژه دارد. اینکه تصور شود عکاسی چندباره از یک رویداد تکرارنشده مثل اتفاقی در سطح مراسم سنتی و آیینی تاسوعاوعاشورا باعث عادی شدن سوژه می شود، تصورا اشتباهی است. این دست عکاسی از سوژه ها به خاطر عمق و روایت و اصالتی که دارند، در طول تاریخ و با هر بار تکرار پخته تر می شوند و اساسا عکاس با هر بار عکاسی از چنین مراسمی، دارد ناخود آگاه روند تاریخی این مراسم را ثبت می کند. ممکن است چشم عکاس بعد از سال ها عکاسی از چنین مراسمی تنبل شود و خیلی اتفاقات -در سطح فرم- برایش عادی به نظر بیاید. اما اگر بخواهیم از دورتر به این قضیه نگاه کنیم، قطعا ثبت چنین مراسمی با هر نوع نگاهی لازم است، چراکه حداقل با نگاه آرشویی به این موضوع می شود تحقیقات فرهنگی و اجتماعی زیادی را با این داشته ها انجام داد. ولی اگر بخواهیم بررسی کنیم که آیا این نوع عکاسی یکنواخت و تکراری چه آسیبی می تواند داشته باشد، به نظر من این آسیب فقط و فقط متوجه عکاس است، چراکه عکاس نمی تواند با تولید محتوای یکنواخت و تکراری، نظر مخاطبش را جلب کند. توصیه من این است که عکاسان تا جایی که می توانند، از جنبه «خبری» این گونه مراسم فاصله بگیرند و با رویکرد «مستندنگاری» و «روایتگری» از سایر جنبه های این مراسم اقدام به عکاسی کنند.

چند قاب از آثار امین خسروشاهی

به فرهنگی خاص نیست و خصلتی روادارانه در آن است که مردمانی با فرهنگ های مختلف در آن مشارکت دارند. آنچه در برپایی مناسک و آیین ها بروز می کند، آن قدر جاذبه داشته که هنرمندان را در طول تاریخ به سمت خودش کشیده است؛ از نقاشانی که آثارشان بر دیوارهای کلیسای قرون وسطی برجای مانده است تا فیلم سازان و عکاسان از پس اختراع دوربین تا به همین امروز محرم و مجموعه مناسک و رسوم آن، از این دسته است که با وجود قدمتش، همیشه سوژه ای مهم برای عکاسان بوده است. اما قسمت سخت کار برای یک عکاس، داشتن یا یافتن زاویه یا نگاهی تازه و متفاوت به این مراسم است. تکرار از قدر می کاهد و قاب های تکراری طبیعتا نمی توانند تکانی در بیننده ایجاد یا او را وادار به مکث و تأمل کنند و آگاهی ای به او بدهند؛ امری که می توان آن را

نباشد و خب، این واقعیت را هم باید پذیرفت. آفت دیگری که شاید ترمز خیلی از عکاسان را برای تولیدات عمیق تر می کند، بحث ایده آل گرایی و کمال گرایی است که آن ها را در چار و سواس می کند و اجازه نمی دهد ایده شان را اجرا کنند. اما من همیشه پیکان انتقاد را می گیرم سمت رسانه، چون ساختارهای ما در داخل خیلی متفاوت است با ساختارهایی که خارج از ایران وجود دارد. استانداردهایی که آن ها دارند و استانداردهایی که ما برای خودمان تعریف کرده ایم، خیلی متفاوت است. اگر درباره آن طرف صحبت کنیم، سهم بیشتری متوجه عکاس است؛ چون آنجا تقریبا همه زیرساخت ها آماده است، هزینه و امکانات هم می دهند. آزادی نسبی هم هست، بنابراین اگر عکاس نرود کار کند و در کارش عمیق نشود، همه عکاس را متهم می کنند. اما اینجا مقداری داستان فرق می کند؛ چون بحث هایی مانند سانسور، قوانین سخت گیرانه، هزینه، نگاه ناظر غیرمسلط بالادستی و... را داریم؛ این ها همه باعث می شود که من اگر بخواهم در چارچوب این جغرافیا نقدی بکنم، انگشت اتهام را بگیرم سمت رسانه و مدیرانش که غالبا هم رسانه ای نیستند و بدون اینکه دانشش را داشته باشند، عکس و متن را منتشر می کنند.

● به عنوان کسی که هم از این مراسم عکاسی کرده اید و هم در گزینش و انتشار تک عکس ها یا مجموعه عکس هایی از این رویداد نقش داشته اید، چه عکس هایی روی خودتان تأثیرگذار بوده است؟ این پرسش را از این منظر می پرسم که بحث کمی جنبه عملکردیانه هم داشته باشد و مثلا مخاطب یا عکاسان جوان تر، بدانند که وقتی از عکس اثرگذار و روایتگر حرف می زنیم، از چه حرف می زنیم.

● نقدتان به مدیران رسانه ها وارد است، اما آیا امکان تعریف پروژه از عکاسانی که در رسانه ها مشغول به کار هستند، به کلی سلب شده است؟ یعنی عکاسان آن قدر اختیار و امکان و آزادی ندارند که پروژه های جدی تر و عمیق تری کار کنند یا بحث های دیگری مانند بی انگیزگی -هرچند مدیران رسانه ها هم در این بی انگیزگی بیشترین سهم و نقش را دارند- نیز مطرح است؟ اما با قبول نقش مدیران رسانه ها، نقش خود عکاسان در این موضوع کجاست؟

حتما این آزادی عمل در هر رسانه ای وجود دارد. اما صرف اجازه یا آزادی عمل برای عکاس کافی نیست. بحث هزینه، سانسور و اعمال نظر بالادستی، تجهیزات و... باعث می شود عکاس هم به قول شما در درازمدت بی انگیزه شود و برای عمق کارش وقت و هزینه نگذارد. درواقع فکر می کنم مجموعه ای از عوامل باعث می شود عکاسان کمتر به جنبه محتوایی بپردازند. البته این در همه جای دنیا حدودا همین نسبت را دارد. یعنی سالیان سال است در جامعه عکاسی -چه داخلی و چه خارجی- نسبت تولیدات فاخر شاید ۵درصد تولیدات مصرفی هم

● سال هایی جشنواره هایی با محوریت محرم و مناسک آن برگزار می شد، مانند جشنواره عکس عاشورایی، این جشنواره ها به نظرات تأثیری بر کار عکاسان می گذاشت؟ به هرحال یکی از انگیزه های عکاسان، شرکت در جشنواره هاست. من شخصا سال هاست که دیگر در هیچ جشنواره عکس داخلی شرکت نمی کنم. دلایل هم این است که تقریبا برای همه برگزارکنندگان جشنواره های داخلی، جنبه تبلیغاتی و بیزینسی جشنواره مهم است نه ماهیت اصلی جشنواره. برای همین هم هست که می بینیم در ایران برخلاف جشنواره های خارجی هر سال چندین عنوان جدید جشنواره به وجود می آید و پررونق تریشان نهایتا بعد از برگزاری چهارپنج دوره محو می شود. با احترام به همه استادان و هنرمندان فعال در این حوزه، من فکر می کنم اصولا جشنواره عکس در ایران برگزاری می شود تا یک عده دورهم جمع شوند و از کارهای هم تعریف کنند و به هم جایزه بدهند و آخرش هم با «قرائت» یک بیانیه یک صفحه ای کپی شده و شعاری، یک عکس یادگاری بگیرند و تمام. خلاصه اش اینکه من فکر نمی کنم هیچ جشنواره عکسی در ایران -حداقل در سال های اخیر- توانسته باشد کوچک ترین کمکی به رشد کیفی عکاسان کرده باشد.

● جشنواره ای که بتواند تأثیرگذار باشد، باید چه مترو معیارهایی داشته باشد؟

هیچ اشکالی ندارد که در بین داوران جشنواره از فعالان آن حوزه هم استفاده بشود؛ مثلا در موضوع مورد بحث از شبیه خوان ها. جشنواره به جای تمرکز روی فرم یا فشنگی عکس، بهتر است ساختارش را بر روایتگری متمرکز کند. یعنی به جای دریافت تک عکس برود به سمت دریافت مجموعه عکس، آن هم مجموعه ای کامل که شامل استیمت و کپشن هم باشد. جشنواره بهتر است جدای از جوایز مالی نباهی، به عکاسان «گرت» اهدا کند. این باعث می شود یک فیلتر خیلی قوی و حساب شده برای عکاسان به وجود بیاید تا با تعمیق بیشتر در موضوع اقدام به شرکت در جشنواره کنند. اعتبار جشنواره به شناخته شدن و دیده شدن آثارش در سایر نقاط جهان است. برگزارکنندگان جشنواره ها باید این توانایی را داشته باشند که بتوانند نمایشگاه آثار را در سایر نقاط دنیا هم برگزار کنند. همچنین دعوت از داوران و عکاسان بین المللی و برگزاری کارگاه های آموزشی و پرتفولیو رویوهای^۱ چنین موضوعاتی، همه این ها درکنار عوامل دیگر مثل نوع نمایش، آثار بسته ای است که می تواند عکاس و مخاطب را به سمت حرفه ای تر و عمیق تر شدن هدایت کند.

۱.گرت: همان کمک هزینه های بلاعوض است که مجموعه های دانشگاهی پژوهشی و فرهنگی برای ارتقای یک موضوع پژوهشی، فرهنگی و نظایر آن به افرادی می دهند تا مسیر رشد و خلاقیت بیشتر را فراهم کنند. ۲. پورتفولیو رویو یا Portfolio Review به بررسی نمونه آثار شاخص عکاس یا هنرمند گفته می شود.

نگارستان

نگارخانه رضوان؛ میزبان نمایشگاه «گلاب اشک»

چهار رمین نما یشگاه خوشنویسی «گلاب اشک» هم زمان با ایام عزاداری اباعبدالله الحسین^ع، یکشنبه ۷تیرماه ساعت ۱۷در نگارخانه رضوان افتتاح می شود. در این نمایشگاه سطرنویسی ترکیب بند محتشم کاشانی به خط شکسته نستعلیق استاد علی اکبر رضوانی به نمایش گذاشته

می شود. نمایشگاه «گلاب اشک» تا پنجمشنبه ۱۱تیرماه در دو نوبت زمانی ۹تا ۱۳و ۱۶تا ۱۹میزبان علاقه مندان خواهد بود.

ایستگاه هنر

ساخت مستند درباره رهبر شهید انقلاب

مریم دهقان مسعود زارعیان، فیلم ساز مشهوری، قصد ساخت مستندی جدید درباره زندگی رهبر شهیدانقلاب را دارد. به گفته این کارگردان، این پروژه در حال آماده سازی اولیه است و تا زمان روشن شدن تکلیف آن، نمی تواند درباره آن توضیحات بیشتری بدهد. زارعیان درباره جدیدترین ساخته

خود که این روزها در حال ضبط و تولید آن است، به شهرآرانیوز گفت: مستند «تاجدار» با محوریت شخصیت یک پوکسور جوان که در بازار مشهد کبوترفروشی می کند، ساخته شده است که دارد خود را برای مسابقات جهانی آماده می کند. اما زندگی او با ورود یک زائر که قصد دارد کبوتری برای نذر در حرم امام رضا^ع بخرد، متحول می شود. زارعیان بیان کرد: داستان این مستند برای شرکت در جشنواره فیلم کوتاه تهران آماده می شود و اکنون در حال ساخت آن در محل زندگی این پوکسور یعنی شهرک شهیدرجایی که به قلعه ساختمان معروف است، هستیم.

چارسوق هنر

اثر جدید روح الامین منتشر شد

حسن روح الامین که هر سال در ماه محرم، اثر عاشورایی جدیدی خلق می کند، امسال نیز دو اثر ترسیم کرده است که اولی را شام تاسوعا با موضوع شهادت حضرت ابوالفضل^ع و دومی را شام عاشورا با موضوع شهادت حضرت نقاشی عاشورایی «آهن ومهتاب» با

موضوع شهادت حضرت ابوالفضل^ع و تابلوی نقاشی «نعل وعرش» به، به لحظات شهادت و تنها ماندن امام حسین^ع در میدان کربلا. در پایان روز عاشورا اشاره دارد. روح الامین در این نقاشی، به لحظه ای اشاره می کند که حضرت سیدالشهدا^ع بر اثر زخم های متعدد بر زمین افتادند. هنرمند کشورمان درباره این تابلوها گفت: محرم امسال، به کرم مرتضی علی^ع، دو تابلو نقاشی با عناوین «آهن ومهتاب» و با موضوع شهادت ابوالفضل العباس قربنی هاشم^ع و «عرش زیر پا» با موضوع گودال قتلگاه، تقدیم پیشگاه امام زمان (ارواحنا فد) و شیعیان ایشان خواهیم کرد.

«زخمی آفتاب» محسن چاوشی شنیدنی شد

محسن چاوشی، خواننده موسیقی پاپ که طی چند ماه گذشته به واسطه جنگ تحمیلی سوم در ردیف فعال ترین هنرمندان کنشگر قرار گرفته است، در ادامه سنت هرساله ای که برای تولید آثار مناسبتی ویژه ایام محرم به صفر داشت، به آهنگ جدیدی به نام «زخمی آفتاب» را منتشر کرد. امید روزبه شاعر، رضا فوادیان تنظیم کننده و محسن چاوشی آهنگ ساز و خواننده گروه اجرایی، برای ساخت این تک آهنگ همکاری کرده اند.

برنامه تعطیلی سینماهای سراسر کشور از ۱۳تا ۱۸تیر اعلام شد

در پی اعلام برنامه های مراسم وداع، تشییع و تدفین امام مجاهد شهید، حضرت آیت...العظمی سیدعلی حسینی خامنه ای (قدس...)، نفسه الزکیه، فعالیت تمام سینماهای کشور طی بازه زمانی ۱۳تا ۱۸تیرماه با تغییراتی همراه خواهد بود. بر اساس اطلاعیه

دریافت شده، اگران فیلم های «آنتیک»، «تاکسیدرمی»، «کفایت مذاکرات»، «ماجرایحیی در جزیره جیمزباند»، «تهران کنارت»، «سفر به لیمونیا» و «ژولیت وشاه» ازشنبه ۱۳تیرماه تا پایان پنجمشنبه ۱۸همین ماه در سراسر کشور متوقف خواهد بود.

نمایش های کشور، بین ۱۳تا ۱۵تیر۱۴۰۵اجرا ندارند

نمایش های سراسر کشور، از شنبه ۱۳تیر تا پایان دوشنبه ۱۵تیر هم زمان باآیین وداع باپیکر رهبر شهیدانقلاب، حضرت آیت...العظمی امام خامنه ای، سه شب اجرا خواهند داشت. اجرای نمایش ها از سه شنبه ۱۶تیرماه، طبق روال سابق می تواند ادامه پیدا کند.

بازگشت عادل تبریزی به سینمای کوتاه

عادل تبریزی، کارگردان مشهوری سینما، پس از تجربه ساخت فیلم های سینمایی و سریال، بار دیگر به عرصه فیلم کوتاه باپیکر رهبر شهیدانقلاب، شهرآرا، تبریزی این روزها مراحل پس تولید تازه ترین فیلم کوتاه خود با نام «امیرحسین رستمی رفیق من است»، را دنبال می کند.

شهرآرا

شنبه ۶ تیر ۱۴۰۵ محرم ۱۴۴۸ شماره ۱۱

۱۱

شهرآرا

شهرآرا